: Moderne : Kerkgebouwen

Terecht bewonderen wij de middeleeuwsche wonderen van kerkenbouwkunst, en respecteeren ze als het meest grootsche en edele wat de architectuur bij verschillende volken heeft tot stand gebracht. De neiging echter, nog zeer in zwang, om die bewondering in daden om te zetten door ook voor hedendaagsche kerken die oude vormen nogeens te copieeren, moet ten eenenmale worden afgekeurd. De bouwkunst is zoo min als eenige andere kunst gelegen in nabootsing. Kunst toch beduidt scheppen, beduidt het vinden van een eigen, zuivere vormenspraak. In de z.g. burgerlijke bouwkunst, ook bij den bouw van officieele gebouwen wordt dat moderne begrip van zuiveren eenvoud en echtheid allengs meer en meer toegepast. Op het gebied van den kerkbouw ging dat wat langzamer, en dat is heel begrijpelijk; meer nog dan op ander terrein waren hier bergen van vooroordeelen te overwinnen. Heeft men tot voor korten tijd niet gemeend, dat een Katholieke kerk per se Gothisch wezen moest op straffe van anders al hare statigheid en stemming in te boeten? Leek de traditie bij de nieuwere Protestantsche kerken niet geruimen tijd een al te poovere naaktheid? Maar, gelukkig, er zijn teekenen, die op groote verbetering wijzen, bij beide. Zoowel onder de Katholieke als onder de Protestantsche architecten zijn er, die met oorspronkelijk zuiver werk voor den dag durven komen. Onze lezeressen en lezers moeten er de reproducties bij dit artikel maar eens op nazien.

Intérieur der nieuwe Katholieke Kerk te Tilburg. (Architect Jan van der Valk, aldaar).

Intérieur der Katnolieke Kerk te Beverwijk. (Architect A. J. Kropholler te Scheveningen).

In het algemeen zijn de eischen voor goeden kerkenbouw dezelfde als die voor elken goeden bouw, van wàt ook. Degelijke constructie, welke niet hoeft te worden bedekt met pleister of overbodige tierelantijnen en krullen, of later met muurschilderingen, die dan gewoonlijk buiten voldoende medewerking van den architect tot stand komen, en dan ook vaak heel niet bij het intérieur passen. Behalve deze algemeene eischen heeft de kerkenbouw ook weer speciale. Zoo is het b.v. bij de Katholieke kerk — naar het oordeel van den uitnemenden architect A. J. Kropholler — eisch, dat vanaf alle zitplaatsen, het hoofdaltaar, zoo mogelijk ook alle andere altaren, zichtbaar moeten zijn, zoodat alle geloovigen van hun plaats af den dienst geheel kunnen volgen. In Protestantsche kerken geldt dan hetzelfde ten opzichte van den preekstoel. Hiermee wil hij zeggen, dat zooveel doenlijk moet worden getracht de kerk zonder kolommen te bouwen vóór de zitplaatsen, of er tusschenin, en ook, dat de kerken niet te diep mogen zijn, wat anders nog al eens het geval is. Eigenlijk vindt hij wellicht het meest verkieslijke een kerkruim bestaande uit een zeer breeden beuk; want bij meerdere beuken ontkomt men niet aan de kolommenrijen — de noodzakelijke afscheidingen tusschen die beuken. —

Tot nu toe vond men slechts twee oplossingen: òf een paar rijen pijlers in het midden, òf een heel diepe, smalle kerk met achterin een groot aantal armenplaatsen, waar men weinig of niets van de godsdienstoefening kan hooren of zien. Vooral in de neo-Gothische kerken, — de veelgeliefde bouworde van den lateren tijd — is dit op te merken. Wel heeft men ook daar een oplossing gezocht, door n.l. de kolommenrijen bij het presbyterie weg te laten, en een vierkante of veelhoekige verbreeding nabij het priesterkoor in te bouwen, maar er wordt daardoor maar een klein gedeelte van het ongemak opgeheven, en de eigenlijke schoonheid der kolommenrijen wordt verbroken; immers die bestaat voor een groot deel daarin, dat zij ónonderbroken zijn, en zoo een statig effect, als van een majestueuze oprijlaan maken naar een kasteel of een weidsch paleis: het doel van de laan, — evenals het altaar het doel van den ganschen kerkbouw der Katholieken is.

Voor wie de afwezigheid van kolommen als een gemis zouden voelen vanwege een zekere statigheid, welke van een pijlergroep met daarop geschoorde gewelfbogen uitgaat, moeten wij er hier ook eens op wijzen, dat in de pijlerlooze eenvoudige kerkintérieurs zeer fraaie en krachtige effecten met de, goed zichtbaar uitgevoerde, bekappingen van hout of anderszins verkregen kunnen worden. Zoo'n kap kan meesterlijk zijn. Zie maar eens op onze foto's. Welk een plechtig grootsch lijnenbeloop zoo'n naar de nok stijgende zoldering vertoonen kan. De schuine dakvlakken maken als vanzelf, dat de korte zijden, dus de voor- en achterzijde, van zoo'n éénbeukige kerk hooger dan de lange, dat zijn de zijmuren, moeten worden opgetrokken. Ook dit is van een voorname werking. Het stemt reeds plechtig bij het binnentreden den hoog-opgaanden wand vóór u te zien, waarin het altaar of preekstoel (bij de Protestanten zoo mogelijk met er omheen geplaatste zitbanken,) terwijl de tegenovergestelde hooge wand boven den ingang bij de Katholieken voor plaatsing van het zangkoor uitmuntend is geschikt.

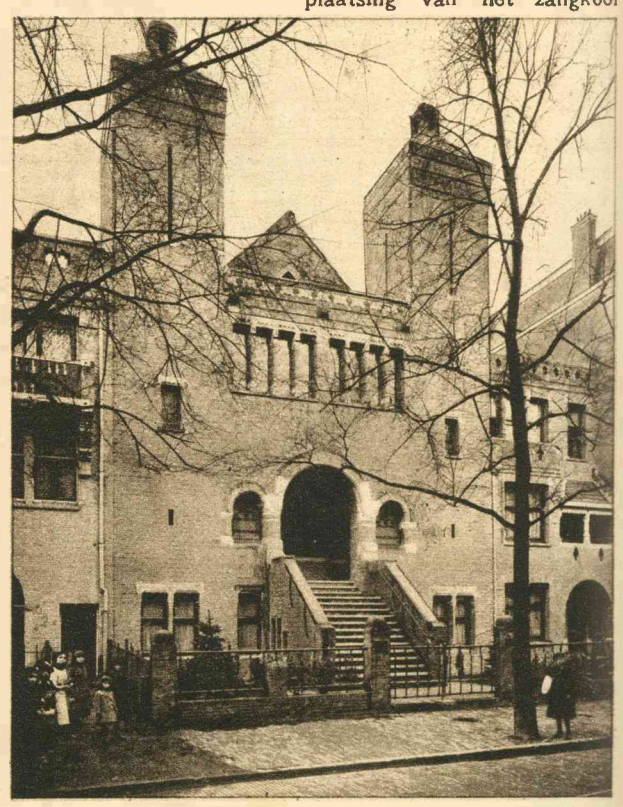

Kerk der Hersteld Apostolische Gemeente te Amsterdam. (Architect H. F. Symons Jr. te Laren).

Intérieur der Hersteld Apostolische Kerk te Amsterdam. (Architect H. F. Symons Jr. te Laren).

Een mooi effect van kracht en degelijkheid maken ook de uit den muur reikende karbeelen, die de bekapping steunen. Voor den vroeger algemeen heerschenden smaak waren zulke balken-gevaarten, die als uit den muur hun machtige armen uitstaken ter ondersteuning van het geweldige topdak, te grof, te weinig sierlijk; het „realisme" van zulke onderdeelen kwetste den toenmaligen smaak, doch wij zien dat tegenwoordig anders in; de bouwer behoeft zich voor wat zijn werk kracht geeft, niet te schamen; het dak moet nu eenmaal goed en machtig geschoord; en de aanblik van hechte steunsels zal den menschen meer gevoel van veiligheid geven dan de overweging, dat de steunen zijn bedekt onder versieringen of op andere wijze verdonkeremaand, en er misschien daar onder dat bekleedsel wel eens niet al te degelijk uit konden zien.

Indien men dit uiterste van redelijken bouw, door Kropholler voorgeschreven, niet aanvaardt, of b.v. het voor grootere kerken niet toegepast zou willen zien, kan men op onze foto van het intérieur van de Tilburgsche kerk van den aanblik van een zeer fraai